

LiBeRtE
yayınları

Mises, Ludwig von, *Sosyalizm: İktisadi ve Sosyolojik Bir Tahli*,
çev. Yusuf Şahin Ankara: Liberte Yayınları, 2. Baskı, Mayıs 2023.

Sosyalizm

İktisadî ve Sosyolojik Bir Tahlil

Ludwig von Mises

Çeviren Yusuf Şahin

LiBeRtE

Sosyalizm

İktisadî ve Sosyolojik Bir Tahlil

Socialism: An Economic and Sociological Analysis

Ludwig von Mises

Çeviren: **Yusuf Şahin**

ISBN: 978-605-9823-68-5

Liberte Yayınları® | 130

2. Baskı: Mayıs 2023; 1. Baskı: Şubat 2007

© 2023, Liberte Yayınları®

© 1981, Bettina Bien Greaves

Bu kitap ilk olarak 1922'de yayınlanmıştır. Eserin Türkçe çevirisi için J. Kahane'nin 1936'da Almanca'dan İngilizce'ye yaptığı tercümenin ABD Indianapolis'te yerleşik Liberty Fund tarafından basılan, dipnotlarla genişletilmiş hali esas alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında kanunî işlem yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Yönetmeni: **Emre Turku**

İç Tasarım: **Abdurrahman Yılmaz & Serpil Koçtürk**

Kapak Tasarımı: **Ayyüce Dalkılıç**

Baskı: **Reprobir Matbaa**

Adres: 1514. Sk. No: 23, 06378 İvedik Osb-Yenimahalle / Ankara

Telefon: (312) 395 20 29 | Sertifika No: 47381

LiBeRtE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 52155

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Ludwig von Mises

Ludwig Heinrich Edler von Mises modern liberteryenizm hareketinde büyük etkisi olmuş Avusturyalı eski ekonomist, tarihçi, filozof ve yazardır. 19 yaşında Viyana Üniversitesi'nde hukuk ve idari bilimler eğitimine başlayan Mises, Carl Grünberg ile idari bilimler tarihi üzerine çalışırken 1903'te Carl Menger'in *İktisadın Prensipleri* kitabını okumasıyla tarihçi bakış açısından kurtularak ekonomi üzerine odaklanmaya başlamıştır. 1906'da doktorasını alarak finansal yönetici olarak kamuda çalışmaya başlamış, sonrasında bürokrasinin işleyişinden rahatsızlık duyarak bir hukuk firmasında stajyer olarak 2 yıl çalışmıştır. Bu sırada Avusturya İktisat Okulu'nda ekonomi dersleri vermeye başlamış, böylelikle Carl Menger'in temelini attığı Avusturya Okulu'nun Eugen von Böhm-Bawerk geleneğinden ikinci kuşağını Hans Mayer ve Joseph Alois Schumpeter ile birlikte oluşturmuştur. Daha sonra 25 yıl çalışacağı Viyana Ticaret Odası'nda işe başlamış, 1934-1940 döneminde Nazilerden kaçmak için Viyana'dan ayrılarak Cenova Üniversitesi'nde ders vermeye başlamış ancak baskıların artmasıyla 1940'ta ABD'ye göç etmiştir. 1945'te New York Üniversitesi'nde konuk öğretim görevlisi olmuş ve 1969'a kadar burada çalışmalarına devam etmiştir. Bu dönemde verdiği seminerlerle Murray Rothbard, Hans Sennholz, George Reisman, Ralph Raico, Leonard Liggio ve Israel Kirzner gibi liberteryen aydınların yetişmesine katkıda bulunmuştur.

İÇİNDEKİLER

Takdim	1
Önsöz, Friedrich A. von Hayek	3
Yeni Baskıya Önsöz	9
Almanca İkinci Baskıya Önsöz	11
Giriş	21
1. Sosyalist Fikirlerin Başarısı.....	21
2. Sosyalizmin Bilimsel Tahlili.....	23
3. Sosyalizmin Tahliline Yönelik Alternatif Yaklaşım Biçimleri	27

BİRİNCİ KISIM LİBERALİZM VE SOSYALİZM

1 Mülkiyet	31
1. Mülkiyetin Tabiatı.....	31
2. Şiddet ve Sözleşme.....	36
3. Şiddet ve Sözleşme Teorileri.....	41
4. Üretim Vasıtalarının Kolektif/Müşterek Mülkiyeti.....	44
5. Mülkiyetin Evrimine İlişkin Teoriler	45
2 Sosyalizm	49
1. Devlet ve İktisadî Faaliyet	49
2. Sosyalist Teorinin “Temel Haklar”ı.....	51
3. Kolektivizm (Ortaklaşacılık) ve Sosyalizm.....	55
3 Sosyal Düzen ve Siyasî Anayasa	61
1. Şiddet ve Sözleşme Politikası	61
2. Demokrasinin Sosyal İşlevi.....	63
3. Eşitlik İdeali.....	68
4. Demokrasi ve Sosyal Demokrasi.....	70
5. Sosyalist Toplulukların Siyasî Anayasası.....	74
4 Sosyal Düzen ve Aile	77
1. Sosyalizm ve Sosyal Mesele	77
2. Şiddet Çağında Erkek ve Kadın	79

3. Sözleşme Fikrinin Tesiri Altında Evlilik	83
4. Evlilik Hayatına İlişkin Meseleler	86
5. Serbest Aşk	89
6. Fahişelik	94

İKİNCİ KISIM SOSYALİST BİR TOPLULUĞUN İKTİSADI

BİRİNCİ KESİM: Yalıtılmış Sosyalist Bir Topluluğun İktisadı	98
5 İktisadî Etkinliğin Tabiatı	99
1. "İktisadî Etkinlik" Kavramının Eleştirisine Bir Katkı	99
2. Rasyonel/Akılcı Eylem	100
3. İktisadî Hesaplama	101
4. Kapitalist Ekonomi	109
5. Daha Dar Anlamda "İktisadî" Kavramı	110
6 Sosyalizmde Üretim Teşkilatlanması	115
1. Üretim Araçlarının Sosyalleştirilmesi	115
2. Sosyalist Topluluktaki İktisadî Hesaplama	117
3. Yeni Sosyalist Öğretiler ve İktisadî Hesaplamaya İlişkin Meseleler	121
4. İktisadî Hesaplama Meselesinin Çözümü Olarak Sun'î Piyasa	123
5. Kârlılık ve Verimlilik	127
6. Gayrisafî ve Net Hasıla	130
7 Gelirin Dağıtımı/Bölüşümü	135
1. Liberalizm ve Sosyalizmde Dağıtımın/Bölüşümün Tabiatı	135
2. Sosyal Kâr Payı (<i>Dividend</i>)	136
3. Dağıtımın İlkeleri	138
4. Dağıtım Süreci	140
5. Dağıtımın Maliyetleri	143
8 Durağan Şartlarda Sosyalist Topluluk	145
1. Durağan Şartlar	145
2. Yararsızlıklar (<i>Disutilities</i>) ve Çalışmayla İlgili Tatminsizlikler	145
3. "İşin/Çalışmanın Keyfi"	152
4. Çalışmanın Saiki	154
5. İşin/Çalışmanın Verimliliği	161
9 Sosyalizmde Bireyin Yeri	165
1. Personel Seçimi ve İş Tercihi	165
2. Sanat ve Edebiyat, Bilim ve Gazetecilik	167
3. Bireysel Hürriyet	170
10 Dinamik Şartlar Altında Sosyalizm	175
1. Dinamik Güçlerin Tabiatı	175

2. Nüfustaki Değişiklikler	176
3. Talepteki Değişiklikler	177
4. Sermaye Miktarındaki Değişiklikler	179
5. Sosyalist Ekonomide Değişim Unsuru	181
6. Spekülasyon	182
7. Anonim Şirketler ve Sosyalist Ekonomi	185
11 Sosyalizmin Hayata Geçirilemezliği	187
1. Değişim Şartlarında Sosyalist Bir Ekonominin Temel Meseleleri	187
2. Girişilen Çabalar	188
3. Kapitalizm: Tek Çözüm	192
İKİNCİ KESİM: Sosyalist Topluluğun Dış İlişkileri	196
12 Millî Sosyalizm ve Dünya Sosyalizmi	197
1. Sosyalist Topluluğun Mekânsal Kapsamı	197
2. Bu Meseleye İlişkin Marksist Çözüm	198
3. Liberalizm ve Sınırlar Meselesi	199
13 Sosyalizmde Göç Meselesi	201
1. Göç ve Millî Şartlardaki Farklılıklar	201
2. Sosyalizmde Adem-i Merkezileşme/Yerelleşme Temayülü	202
14 Sosyalizmde Dış Ticaret	205
1. Otarşi ve Sosyalizm	205
2. Sosyalizmde Dış Ticaret	206
3. Yabancı Yatırım	206
ÜÇÜNCÜ KESİM: Sosyalizm ile Sahte Sosyalizmin Belirli Biçimleri	210
15 Sosyalizmin Belirli Biçimleri	211
1. Sosyalizmin Tabiatı	211
2. Devlet Sosyalizmi	212
3. Askerî Sosyalizm	220
4. Hıristiyan Sosyalizmi	222
5. Plânlı Ekonomi	225
6. Lonca Sosyalizmi	228
16 Sahte Sosyalist Sistemler	233
1. Dayanışmacılık	233
2. El Koyma/Kamulaştırma İçin Çeşitli Öneriler	236
3. Kâr Paylaşma	237
4. Sendikacılık	239
5. Kısmî Sosyalizm	244

İKİNCİ KISIM SOSYALİZMİN SÖZDE KAÇINILMAZLIĞI

BİRİNCİ KESİM: Sosyal Evrim	248
17 Sosyalist Binyılcılık (<i>Chiliasm</i>)	249
1. Binyılcılığın Kökeni.....	249
2. Binyılcılık ve Sosyal Teori.....	253
18 Toplum	257
1. Toplumun Tabiatı.....	257
2. Sosyal Gelişme İlkesi Olarak İşbölümü.....	260
3. Organizma ve Teşkilâtlanma.....	262
4. Birey ve Toplum.....	264
5. İşbölümünün Gelişimi.....	266
6. Toplum İçindeki Bireyde Değişimler.....	270
7. Sosyal Gerileme.....	272
8. Özel Mülkiyet ve Sosyal Evrim.....	276
19 Sosyal Evrimdeki Bir Faktör Olarak Çatışma	279
1. Sosyal Evrimin Sebebi.....	279
2. Darwinizm.....	280
3. Çatışma ve Rekabet.....	284
4. Millî Savaş.....	286
5. Irkî Savaş.....	287
20 Sınıf Menfaatleri Savaşı ile Sınıf Savaşı	291
1. Sınıf ve Sınıf Çatışması Kavramı.....	291
2. Kastlar (Estates) ve Sınıflar.....	295
3. Sınıf Savaşı.....	298
4. Sınıf Savaşlarının Biçimleri.....	304
5. Sosyal Evrimdeki Bir Faktör Olarak Sınıf Savaşı.....	305
6. Sınıf Savaşı Teorisi ve Tarihî Yorumu/Açıklanması.....	308
7. Özet.....	310
21 Maddeci Tarih Mefhumu	313
1. Düşünce ve Varlık/Varoluş.....	313
2. Bilim ve Sosyalizm.....	316
3. Sosyalizmin Psikolojik Ön Kabulleri.....	318
İKİNCİ KESİM: Sermayenin Yoğunlaşması ve Sosyalizmin İlk Adımları Olarak Monopollerin Oluşumu	320
22 Mesele	321
1. Marksist Yoğunlaşma Teorisi.....	321
2. Monopol Karşıtı Politikanın Teorisi.....	323

23 Tesislerin Yoğunlaşması	325
1. İşbölümünün Tamamlayıcısı Olarak Tesislerin Yoğunlaşması.....	325
2. İlk Üretim ile Ulaşımında Tesislerin Optimal/En Uygun Genişliği.....	326
3. İmalâttaki Tesislerin Optimal/En Uygun Genişliği.....	327
24 Girişimlerin Yoğunlaşması	329
1. Girişimlerin Yatay Yoğunlaşması.....	329
2. Girişimlerin Dikey Yoğunlaşması.....	329
25 Servetlerin Yoğunlaşması	333
1. Mesele.....	333
2. Servetlerin Piyasa Ekonomisi Dışındaki Temeli.....	333
3. Piyasa Ekonomisinde Servetlerin Oluşumu.....	335
4. Artan Yoksulluk Teorisi.....	339
26 Monopol ve Onun Etkileri	343
1. Monopolün Tabiatı ve Fiyatların Oluşumundaki Yeri.....	343
2. Yalıtılmış Monopollerin İktisadî Etkileri.....	346
3. Monopol Oluşumunun Sınırları.....	347
4. İlk Üretimde Monopolün Önemi.....	348

DÖRDÜNCÜ KISIM

AHLÂKÎ BİR ZARURET/İHTİYAÇ OLARAK SOSYALİZM

27 Sosyalizm ve Ahlâk Felsefesi	353
1. Sosyalist Tutumun Ahlâk Felsefesine Bakışı.....	353
2. Mutlu Kılan/Mutluluğa Eriştiren Ahlâk Felsefesi (<i>Eudaemonistic Ethics</i>) ve Sosyalizm.....	354
3. Mutçuluk Anlayışına/Düşüncesine Bir Katkı.....	358
28 Zahitliğin Yayılması Olarak Sosyalizm	361
1. Zahit Bakış Açısı.....	361
2. Zahitlik ve Sosyalizm.....	364
29 Hıristiyanlık ve Sosyalizm	367
1. Din ve Sosyal Ahlâk Felsefesi.....	367
2. Hıristiyan Ahlâk Felsefesinin Bir Kaynağı Olarak İnciller.....	369
3. İlk(el) Hıristiyanlık ve Toplum.....	371
4. Faizin Kutsal Hukukla Yasaklanması.....	374
5. Hıristiyanlık ve Yoksulluk.....	375
6. Hıristiyan Sosyalizmi.....	379
30 Ahlâkî Sosyalizm (Özellikle Yeni Eleştirelçilikle İlgili Olanı)	385
1. Sosyalizm İçin Bir Temel Olarak Kategorik Zorunluluk.....	385
2. Sosyalizm İçin Bir Temel Olarak Çalışma Ödevi.....	388
3. Ahlâkî Postulât Olarak Gelirlerin Eşitliği.....	390

4. Kâr Saikinin Ahlâkî-Estetik Açından Mahkûm Edilişi.....	391
5. Kapitalizmin Kültürel Başarıları.....	393
31 İktisadî Demokrasi	395
1. "İktisadî Demokrasi" Sloganı	395
2. Üretimdeki Belirleyici Faktör Olarak Tüketici.....	397
3. Çoğunluğun İradesinin İfadesi Olarak Sosyalizm.....	401
32 Kapitalist Ahlâk Felsefesi	403
1. Kapitalist Ahlâk Felsefesi ve Sosyalizmin Hayata Geçirilemezliği/ Elverişsizliği.....	403
2. Kapitalist Ahlâk Felsefesinin Sözde Kusurları	404

BEŞİNCİ KISIM YIKICILIK

33 Yıkıcılığın İtici Güçleri	409
1. Yıkıcılığın Tabiatı.....	409
2. Demagoji	411
3. Aydınların Tahripçiliği	414
34 Yıkıcılığın Yöntemleri	419
1. Yıkıcılığın Araçları.....	419
2. İş Mevzuatı.....	420
3. Zorunlu Sosyal Sigorta.....	424
4. Sendikalar	427
5. İşsizlik Sigortası	432
6. Sosyalleştirme.....	434
7. Vergilendirme.....	437
8. Enflasyon.....	441
9. Marksizm ve Yıkıcılık	443
35 Yıkıcılığın Üstesinden Gelme	445
1. Yıkıcılığın Bir Engeli Olarak "Menfaat"	445
2. Şiddet ve Otorite.....	449
3. Fikirlerin Mücadelesi.....	451
Sonuç: Modern Sosyalizmin Önemi	455
1. Tarihte Sosyalizm.....	455
2. Medeniyetin Krizi.....	456
EK: Sosyalist Toplum İçin Bir İktisadî Hesaplama Sistemi İnşa Etmeye Yönelik Teşebbüslerin Eleştirisine Bir Katkı	461
Dizin	467

Takdim

E KONOMİK DEĞER NEYE BAĞLIDIR?
Para nedir ve değeri nasıl oluşur?

Faiz nedir?

Enflasyon nedir?

Ekonomide periyodik krizler neden oluşur?

Sosyalizm neden teoride bile imkansızdır?

Tüm bu soruları cevaplayabilen, çelişkilere düşmeden, her dönem, her şart ve bölge için aynı geçerlilikle cevaplayabilen tek ekonomi okuludur, Avusturya İktisat Okulu.

Fakat, dünyanın hemen hiçbir üniversitesinde, hiçbir ekonomi dersinde değinilmez Menger'e, Böhm Bawerk'e, Mises'e, Rothbard'a. Bu isimleri duymadan ekonomi profesörü bile olabilirsiniz.

Tek yapmanız gereken Smith, Ricardo, Marx ve Keynes öğretilerini takip etmektir, ekonomi alanında dikkate alınır biri olmak için. Böylece bir insan davranışı bilimi olan ekonomiyi matematiğe indirger, modeller oluşturursunuz. Her biri birbirinden farklı milyarlarca insanın davranışını belli modellere uydurabileceğinizi sanırsınız.

Ekonominin işleyişini ve gerçek ekonomik problemlerin sebebinin anlayamazsınız belki ama sorunların çözümünü bilirsiniz. Tektir çünkü o çözüm: Devlet müdahalesi.

Aslında, 1930'larda Büyük Buhran'dan hemen sonra yaşandı ekonomi bilimindeki en büyük fikir mücadelesi.

Ve maalesef yukarda isimlerini andığım, Avusturya İktisat Okulu adıyla da tanınan, gerçek ekonomistler ve onların fikirleri kaybetti.

Kaybetmelerinin tek bir nedeni vardı: İçinde devletin rol aldığı, sihirli bir çözüm üretmemek. Devlete “Bu krizi siz yarattınız siz düzeltemezsiniz. Piyasayı rahat bırakın” demek. Piyasaya müdahalenin, piyasanın işleyişini daha da bozacağını ve her bozulmanın yeni bir müdahale daha gerektireceğini ve bu müdahale sevdasının sonu sosyalizm ile bitecek bir kısır döngüye neden olacağını söylemek.

Şu sıralar mücadele tekrar başlıyor.

Etrafınıza bir bakın. En heybetli ülkelerin ve ekonomilerin durumuna. Japonya ve Uzakdoğu yıllardır büyümemenin sıkıntısı içinde. Avrupa gittikçe büyüyen bir işsizlik sarmalında. ABD ise sürekli büyüyen bütçe ve ticaret açıklarıyla boğuşuyor.

Geçmişin mirasını yiyerek, gerçeklerin üzeri kapatılabiliyor belki kısa bir süre için, ama hayat birçok insanın sandığından daha acımasız. Sonsuza kadar kafalarda yaratılan hayal alemlerinde yaşanmasına izin vermiyoruz.

Bundan yüz sene evvel bilinen ama unutturulan gerçekler yavaş yavaş tekrar ortaya çıkıyor.

Liberte Yayınları, Avusturya İktisat Okulu'na ait bu eserleri Türkçe'ye çevirerek ve yayımlayarak çok büyük bir şans tanıyor Türk insanına. İktisat bilimini öğrenme şansı.

Sizlere tavsiyem, kendinizi televole ekonomistlerinden ve onların söylemlerinden kurtararak, bu eserleri okumanız ve üzerlerinde düşünmenizdir. Söylenenleri etrafınızda uçşan kavramlarla kıyaslamak yerine aklınızın süzgecinden geçirmenizdir. Belki sınırlarınız daha da bozulacak etrafta insanların refahını arttırma, ekonomiyi iyileştirme, büyüme adına yapılanları görünce. Ama, en azından refahınızı, mutluluğunuzu etkileyen en önemli konuda artık karanlıkta olmayacaksınız.

Ve, emin olun ki, pişman olmayacaksınız.

Önsöz

SOSYALİZM 1922 YILINDA İLK YAYIMLANDIĞI ZAMAN ONUN ETKİSİ OLAN üstü oldu. Yavaş yavaş ama esaslı bir şekilde Birinci Dünya Savaşından sonra üniversitedeki çalışmalarına dönen genç idealistlerin pek çoğunun bakışını değiştirdi. Bunlardan birisi de benim.

İçinde yetişmiş olduğumuz medeniyetin çökmüş olduğunu hissettik. Daha iyi bir dünya inşa etmeye kararlıydık ve pek çoğumuzu iktisat çalışmaya sürükleyen şey, toplumu yeniden inşa etmeye yönelik bu arzuydu. Sosyalizm, daha rasyonel, daha âdil bir dünya için isteklerimizi karşılamayı vaat etti. Ve daha sonra bu kitap geldi. Umutlarımız birazcık da olsa yeşerdi. *Sosyalizm* bize, yanlış yönde iyileşmeyi beklemiş olduğumuzu gösterdi.

Daha sonra çok bilinir hale gelen ama çok geçmeden birbirlerini tanımazlıktan gelmeye başlayan benim çağdaşlarımın bir kısmı, aynı deneyimi yaşadı: Almanya'da Wilhelm Röpke ve İngiltere'de Lionel Robbins, istisnai iki örnektir. Bizlerin hiçbirisi ilk başlarda Mises'in öğrencileri olmamıştı. Ben Mises'i, Versay Anlaşmasının belirli maddelerini hayata geçirmekle yükümlü geçici bir Avusturya hükûmeti bürosunda çalışırken tanımaya başlamıştım. O benim amirimdi, bölümün müdürüydü.

Mises, daha sonra en çok, enflasyona karşı mücadele eden birisi olarak tanındı. Hükûmetin dikkatini çekmişti ve -Viyana Ticaret Odasının finansman danışmanı olarak bir başka görevden dolayı- yoğun bir biçimde para sisteminin tamamen çöküşünün hâlâ engellenebileceği tek bir yolu tutması için hükûmeti zorlamakla meşgûldü. (İlk sekiz aylık dönem boyunca onun emri altında hizmet verdim, benim nominal maaşım başlangıçtaki miktarının iki yüz katına ulaştı.)

1920’li yılların başlarındaki öğrenciler gibi bizim pek çoğumuz, bir on yıl veya daha da erken bir dönemde bir kitap¹ basan, biraz insanlardan uzak/münzevi üniversite öğretim görevlisi olarak Mises’in farkındaydı. Mises’in söz konusu kitabı, parayla ilgili Avusturya marjinal fayda analizinin başarılı bir uygulaması olarak bilinir -ve Max Weber tarafından bu konu üzerine yazılmış en mükemmel kitap olarak değerlendirildi. Belki Mises’in, 1919’da millet, devlet ve ekonomiyle ilgili sosyal felsefenin daha geniş boyutları hakkında düşünce mahsulü ve ileriye gören bir çalışma² daha yayımlamış olduğunu bilmeliydik. Ne var ki, bu kitap asla geniş bir kesimce bilinmedi ve onu ancak, Viyana’daki hükümet bürosunda Mises’in astıyken keşfettim. Yine bu kitap –*Sosyalizm*-³ ilk kez basıldığında bu benim için büyük bir sürpriz oldu. Bildiğim kadarıyla Mises, bu kitabın yayımından önceki (meşguliyet dolu) yıllar boyunca akademik uğraşlar için çok az boş zamana zorlukla sahip olabilmmişti. Ne var ki bu, bağımsız düşünceyle ilgili her delili ortaya koyan ve Mises eleştirisi yoluyla konu üzerindeki literatürün çoğuy-la ilgili tecrübeye dayalı bilgi sunan sosyal felsefe üzerine esaslı bir denemeydi.

Bu yüzyılın ilk yirmi yılı boyunca askere gidinceye kadar Mises, iktisadî ve sosyal meseleleri çalıştı. Benim kuşağımın neredeyse yirmi yıl sonrasında olduğu gibi; Mises de modaya uygun merakla, İngiltere’nin “Fabiyan” sosyalizmine yönelik bakış açısındakine benzer *Sozialpolitik*’le ilgili bu konulara yöneldi. Onun daha Viyana Üniversitesinde genç bir hukuk öğrencisiyken yayımlanmış ilk kitabı,⁴ kendilerini esas itibarıyla “sosyal politika” meselelerine adanmış iktisatçılardan müteşekkil baskın Alman “tarihî okulu”nun ruhu hakkındaydı. Mises daha sonra iktisatçıları, çalışanların meskenlerini ölçmeye ve onların çok az olduklarını söylemeye çalışan kişiler olarak tanımlamak için haftalık bir hiciv dergisine önyak olan teşkilâtlardan birisine bile katıldı. Ama bu süreçte kendisine siyasal iktisadın kendi hukuk çalışmalarının bir parçası olduğu öğretilen Mises, Carl Menger’in⁵ *Grundsätze der Volkswirtschaftslehre* (İktisadın İlkeleri)’ndeki iktisadî teoriyi keşfetti ve daha sonra üniversitede bir profesör olarak emekliliğine kadar bırakmadı. Bir otobiyografisinin⁶ sonunda Mises’in belirttiği gibi, bu kitap onu iktisatçı yaptı. Aynı deneyimi yaşayan birisi olarak onun ne demek istediğini biliyorum.

1 Ludwig von Mises, *Theorie des Geldes und der Umlaufsmittel* (Munich and Leipzig & Humblot, 1912). Y.n.: Bu kitap İngilizce’ye *Para ve Kredi Teorisi* (Indianapolis: LibertyClassics, 1981) olarak çevrilmiştir.

2 Ludwig von Mises, *Nation, Staat und Wirthschaft zur Politik und Geschichte der Zeit* (Vienna: Manz’sche Verlags und Universitäts-Buchhandlung, 1919).

3 Ludwig von Mises, *Die Gemeinwirthschaft: Untersuchungen über den Sozialismus* (Jena: Gustav Fischer, 1922).

4 Ludwig von Mises, *Die Entwicklung des gutsherrlichbäuerlichen Verhältnisses in Galizien, 1772-1848* (Vienna and Leipzig: Franz Deuticke, 1902).

5 Carl Menger, *Principles of Economics* (New York: New York University Press, 1981).

6 Ludwig von Mises, *Notes and Recollections*, (Margit von Mises’in “Önsöz”ü ve Hans F. Senholz’un çevirisi ve açıklama notlarıyla) (South Holland, NL: Libertarian Press, 1978), s. 33.

Mises'in ilk ilgi duyduğu konular esas itibarıyla tarihi konular olmuştur ve sonuna kadar o, teorisyenler arasında nadir olan tarihi bilginin kapsamında kaldı. Ama sonuç olarak onun, tarihçilerin ve özellikle de iktisadi tarihçilerin materyallerini yorumlarken izlediği tavırdan duyduğu tatminsizlik, onu iktisadi teoriye götürdü. Avusturya Maliye Bakanı olarak hizmet ettikten sonra Viyana Üniversitesindeki bir profesörlüğe geri dönmüş olan Eugen von Böhm-Bawerk, onun ilk ilham kaynağı olmuştur. Savaştan önceki on yıl boyunca Böhm-Bawerk'in semineri, iktisadi teoriye ilişkin tartışmanın tam merkezi haline geldi. Bu tartışmanın katılımcıları arasında Mises, Joseph Schumpeter ve –Marksizm'i savunması uzun süre [bu] tartışmaya hâkim olan- Avusturya Marksizm'inin seçkin teoris-yeni Otto Bauer vardı. Bu süre boyunca Böhm-Bawerk'in sosyalizm hakkındaki fikirleri, onun erken ölümünden önce yayımladığı az sayıda denemeye gösterilen şeylerin ötesinde hayli geliştirilmiş gibi gözükmektedir. Mises neredeyse ilk temel eseri *Para ve Kredi Teorisi* (1912)'ni yayımlar yayımlamaz sosyalizm hakkında kendine özgü fikirlerinin temellerinin tespit edildiği, bu ilginin daha ileri düzeyde sistematik bir şekilde takibinin Mises'in Birinci Dünya Savaşı boyunca askerlik hizmetine girmesiyle ortadan kaybolduğunda şüphe yoktur.

Mises'in askerlik hizmetinin önemli bir bölümü, Rus sınırında bir topçu subayı olarak geçti ama son birkaç ay boyunca o, savaş bakanlığının iktisadi biriminde hizmet sundu. Mises'in *Sosyalizm* hakkında çalışmaya ancak askerlik görevini bitirdikten sonra başladığı varsayılmalıdır. O, muhtemelen bu çalışmanın çoğunu –hatta Mises'in kendisinden alıntı yaptığı 1919 yılında basılmış Otto Neurath'ın bir kitabıyla tahrir edilen sosyalizm altında iktisadi hesaplama bölümünü- 1919-1921 yılları arasında yazdı. Hâkim şartlar altında Mises'in kapsamlı bir teorik ve felsefî çalışma yapma üzerinde yoğunlaşmaya zaman bulması, bu sürenin son aylarında onu neredeyse günün her saatinde resmî işlerinin başında gören birisi için şaşkınlık verecek bir şey olarak kalmıştır.

Daha önce söylediğim gibi *Sosyalizm*, bizim neslimizi şok etti ve ancak yavaşça ve sancılı bir şekilde onun temel tezleri konusunda ikna olmaya başladık. Mises, tabiatıyla aynı meseleler hakkında düşünmeye devam etti ve onun daha ileri düzeydeki fikirlerinin pek çoğu, yaklaşık olarak *Sosyalizm*'in basıldığı zamanda başlayan “özel seminer”de geliştirildi. İki yıl sonra, ABD'deki bir yıllık lisansüstü eğitimimden dönmem üzerine bu seminere katıldım. İlk başlarda sorgulayıcı olmayan az sayıda takipçisi varken Mises, daha genç bir nesil arasında ilgi ve hayranlık uyandırdı ve sosyal teori ve felsefenin sınır meseleleriyle ilgili olan kimselerin dikkatini çekti. Bu kitabın meslek tarafından kabulü, çoğunlukla hem lâkayt hem de düşmancaydı. *Sosyalizm*'in önemini kabul eden ve önceki yüzyılın hayatta kalan liberal bir devlet adamı tarafından yapılan ancak bir inceleme hatır-

lıyorum. Onun muhaliflerinin taktikleri onu, genellikle fikirleri kimse tarafından paylaşılmayan bir müfrit/azılı olarak takdim etmekte.

Mises'in fikirleri, daha sonraki yirmi yıl boyunca mükemmelleşti; *İnsan Eylemi*⁷ olarak meşhur olan çalışmanın ilk (1940) Almanca versiyonunda zirveye erişti. Ama *Sosyalizm*, her zaman, onun ilk etkilerini hissetmiş bizlerin fikirlerine Mises'in kararlı katkısı olacaktı. Bu kitap, bir neslin bakış açısına meydan okudu ve pek çok kimsenin düşünmesini –yavaşça da olsa– değiştirdi. Mises'in Viyana grubunun üyeleri, havari değildiler. Onların çoğu, kendi eğitimlerini iktisatta tamamlamış olan öğrenciler olarak ona geldi ve ancak yavaşça kendi alışılmamış bakış açılarına yönlendirildi. Belki onlar, Mises'in iddialarının inandırıcılığı kadar, halihazırdaki iktisadî politikanın olumsuz sonuçlarını doğru bir şekilde tahmin etme alışkanlığının da etkisi altında kaldılar. Mises, kendi fikirlerinin onlar tarafından tamamen kabul edilmesini beklemedi; ve katılımcıların çoğu kere kendi farklı fikirlerinden ancak yavaşça uzaklaştırılmasından dolayı tartışmalar, daha da ilerledi. Tam bir sosyal düşünce sistemi geliştirdikten sonra bir "Mises okulu"nun gelişmesi, ancak daha sonraydı. Onun sisteminin çok açık olması, fikirlerini zenginleştirdi ve onun takipçilerinin bir kısmının kendilerini biraz farklı bir doğrultuda geliştirmelerini mümkün kıldı.

Mises'in iddiaları, her zaman kolay bir şekilde anlaşılmadı. Bazen onları tamamen anlamak için kişisel bağlantı ve tartışmaya ihtiyaç duyuldu. Berrak ve yalancıkdan basit bir düz yazıyla yazılmasına rağmen onlar, zımnen iktisadî süreçlerle ilgili bir anlayışı –onun bütün okuyucuları tarafından paylaşılmayan bir anlayışı- varsaymaktadır. Bunu Mises'in, sosyalizm altında iktisadî bir hesaplamanın imkânsızlığı hakkındaki can alıcı iddiasında çok açık bir şekilde görürüz. Bir kimse Mises'in muhaliflerini okuduğunda onların gerçekten niçin böyle bir hesaplamanın gerekli olduğunu anlamadıkları izlenimini edinir. Onlar, iktisadî hesaplama meselesine sanki sosyalist fabrikaların idarecilerini kendilerine emanet edilen kaynaklardan sorumlu hale getirmeye yönelik bir teknikten ibaret ve onların neyi, nasıl üretmesi gerekeceğiyle ilgili meseleyle tamamen ilgisiz gibi muamele ederler. Sihirli figürlerden müteşekkil herhangi bir set onlara, kapitalist bir çağın hâlâ bir şekilde kaçınılmaz hayatta kalanlarının düşmanlığını kontrol etmek için yeterli gözükte. Onlar; meselenin bazı figürlerden müteşekkil setle oynamayla ilgili bir mesele olmadığını; asıl meselenin, bu idarecilerin karşılıklı olarak uyarlanmış bütün faaliyetlerinde karar vermelerine yardımcı olabilecek göstergelerden birisini tespit etmek olduğunu asla anlamamış gibi gözükte. Sonuç olarak Mises, kendisini ona yönelik eleştirilerden ayıran şeyin, belirli ha-

7 Ludwig von Mises, *Nationalökonomie: Theorie des Handelns und Wirtschaftens* (Geneva: Éditions Union, 1940); Ludwig von Mises, *İnsan Eylemi: İktisat Üzerine Bir İnceleme*, Ankara: Liberte Yayınları, 2008.

kikaterin yorumuna ilişkin alelâde farklılıklardan ziyade, onun sosyal ve iktisadî meselelere yönelik tamamıyla farklı entelektüel yaklaşımı olduğunu günden güne fark etmeye başladı. Onları ikna etmek için Mises, onlar üzerinde tamamen farklı bir metodolojinin gerekliliği izlenimini vermek zorunda kalacaktı. Bu, tabiatıyla onun asıl meselesi haline geldi.

İngilizce tercümenin 1936'daki baskısı geniş ölçüde Profesör Lionel C. Robbins (şimdi Lord Robbins)'in çabalarının bir sonucuydu. Robbins, bizzat meslekte kalmamış olmasına rağmen, Londra İktisat Okulu (LSE)'nda eski akran bir öğrencide, bu neslin akademik iktisatçılarından müteşekkil bir halkanın aktif bir üyesi olarak kalmış Jacques Kahane (1900-1969)'da, oldukça nitelikli bir çevirmen keşfetti. Londra'daki hububat tüccarlarının büyük firmalarının birisiyle birlikte yıllarca çalıştıktan sonra Kahane, kariyerini Roma'daki Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Ofisinde ve Washington'daki Dünya Bankasında tamamladı. Kahane'nun çevirisinin daktilo ile yazılmış hali, bu girişi yazmak için hazırlanırken yeniden yapmadan önce *Sosyalizm*'in tüm metnini okumuş olduğum son haliydi.

Bu deneyim, zorunlu olarak bu kadar uzun bir aradan sonra Mises'in iddialarının bazılarının önemi üzerinde bir çağrışım yapmaktadır. Bu çalışmanın çoğu şimdi kaçınılmaz bir biçimde ilk yıllardakinden daha az orijinal veya devrimci gibi gözükmemektedir. Bir kimsenin sorgusuz sualsiz kabul ettiği ve kendisinden çok şey öğrenmeyi umduğu ancak çok az şey öğrendiği “klâsikler”den birisi haline gelmenin çok sayıda yolu vardır. Bununla birlikte sadece bu kitabın ne kadar büyük bir kısmının hâlâ bugünkü tartışmalara hayli uygun düştüğüne şaşırmış olmadığımı; aynı zamanda –ilk başlarda sadece kısmen kabul etmiş veya abartılı ve tek taraflı olarak değerlendirmiş olduğum– onun iddialarının ne kadar önemli bir bölümünün o günden bugüne dikkate değer bir şekilde doğru çıkmış olduğunu itiraf etmeliyim. Hâlâ onunla tamamıyla aynı fikirde olmadığım gibi; Mises'in de böyle benim gibi yapacağına inanıyorum. Mises, hakikaten, takipçilerinin onun ulaştığı sonuçları eleştirmeden almalarını ve onların ötesinde bir ilerleme yapmamalarını uman birisi değildi. Bütün bunlara rağmen farklılıklarımızı beklediğimden daha az görüyorum.

Benim farklılıklarımın birisi, “Yıkıcılık” başlığını taşıyan bölümdeki Mises'in ifadesi üzerinedir. Mises, her zaman temel felsefeyle ilgili bu ifade hakkında oldukça az rahatsızlık duymuştur; ne var ki, şimdi bu ifadenin beni niçin rahatsız ettiğini anlayabiliyorum. Mises bu pasajda şöyle der: Liberalizm, “bütün sosyal işbirliğini, bütün gücün kamuoyuna dayandırıldığı rasyonel olarak benimsenmiş faydanın/yararın bir yayılması olarak değerlendirir ve düşünen insanların hür kararına mani olacak bir eylem şeklini benimseyemez.” “bütün gücün kamuoyuna dayandırıldığı bir durumda, bütün sosyal işbirliğini akılcı bir şekilde teşhis edil-

miş faydaya ilişkin bir özgürleşme olarak değerlendirdiğini ve düşünen adamın hür fikrine mani olacak eylem biçimine girişemeyeceğini” ileri sürer. Şimdi, bu ifadenin sadece ilk parçasının yanlış olduğunu düşünüyorum. Kendi zamanının bir çocuğu olarak Mises, ondan kaçamadığı ve belki de asla bütünüyle terk etmediği bu ifadenin aşırı rasyonelliği, şimdi bana olgusal olarak yanlış gibi gözüküyor. Hakikaten, piyasa ekonomisinin yayılmasına sebep olan onun genel faydalarında mündemiç olan rasyonel kavrayış değildi. Mises’in öğretisinin esası; bizim, getireceği faydalı şeyleri anladığımız için hürriyeti kabul etmemiş ve uzun bir süreden sonra nasıl çalıştığını görmek için bolca fırsata sahip olduktan sonra kısmen anlamayı şimdilerde öğrendiğimiz düzeni tasarlamamış olduğumuzu, [zaten] böyle bir düzeni tasarlamak için hakikaten yeteri kadar zeki olmadığımızı göstermektir. İnsan, ancak, zaten işleyen bir şeyi tercih etmeyi öğrenmiş olması anlamında piyasa ekonomisini seçmiştir ve daha ileri düzeyde bir anlayış/kavrayış sayesinde onun işleyişinin şartlarını iyileştirebilmiştir.

Rasyonalist-kurucu başlangıç noktasından kendisini büyük ölçüde koruması Mises’in önemli bir başarısıdır ama bu amaç bugün de gerçekleştirilmelidir. Hiç kimse, tasarlamamış olduğumuz bir şeyi anlama konusunda bize Mises kadar yardımcı olmamıştır.

Bugünkü okuyucuların dikkatli olması gereken bir başka nokta daha vardır. Yarım yüzyıl önce Mises hâlâ, aşağı yukarı bugün ABD’de –ve artan ölçüde başka yerde- kullanılan anlamının tam zıddı bir anlamda liberalizmden söz edebiliyordu. O kendisini terimin 19. yüzyıldaki anlamına uygun bir şekilde klâsik liberal olarak nitelendirdi. Ne var ki, Joseph Schumpeter; ABD’deki özgürlük düşmanlarının “hâkim/baskın ama niyetlenilmemiş bir saygı olarak bu etiketi sövmeyi mantıklı bulmuş olduklarını” söylemek zorunda kaldığı günden bugüne, neredeyse kırk yıl geçmiştir.

Orijinal çalışmadan yirmi beş yıl sonra ABD’de yazılan *Sonsözde* Mises, buna ilişkin kendi duyarlılığını ortaya koymakta ve “liberalizm” teriminin yanlış kullanımını üzerine yorum yapmaktadır. İlâve bir otuz yıl sadece, orijinal metnin son parçasında söylenen şeyi –yıkıcılığı- doğrulamış olduğu için, bu yorumları doğrulamıştır. *Sosyalizm*’i ilk defa okuduğumda onun aşırı kötümserliği beni şok etti. Yine de, onu yeniden okurken, onun kötümserliğinden ziyade ileri görüşlülüğüne hayran kaldım. Hatta pek çok okuyucu *Sosyalizm*’in bugün, modern olaylara tam kırk yıl önce ilk İngilizce versiyonu yayımlandığındakinden daha hızlı tatbik kabiliyetine sahip olduğunu görecektir.

Yeni Baskıya Önsöz

DÜNYA BUGÜN, BİRBİRİYLE SON DERECE ŞİDDETLİ BİR ŞEKİLDE MÜCADELE eden -komünistler ve anti-komünistler şeklinde- iki düşmanca kampa ayrılmaktadır. Bu hiziplerin birbirlerine düşmanlıklarında başvurdukları abartılı retorik, her ikisinin de insanlığın sosyal ve iktisadî teşkilatlanması için kendi programlarının nihai amacı konusunda tamamen hemfikir oldukları gerçeğini gizlemektedir. Her iki hizip de özel teşebbüsü ve üretim araçlarındaki özel mülkiyeti kaldırmayı ve sosyalizmin tesis edilmesini amaçlar; piyasa ekonomisinin yerine totaliter hükümet kontrolünü ikame etmek ister. Artık, neyin, ne kadar ve ne nitelikte üretileceğine satın alma veya satın almadan vazgeçme yoluyla bireyler karar vermemelidir. Bundan böyle hükümetin biricik plânı, tek başına, bütün bu meseleleri çözüme kavuşturmalıdır. “Refah devleti”nin “babacan” tavrı bütün insanları, plânlama otoritesi tarafından çıkarılan emirlere -sorgusuz sualsiz- uymaya yükümlü olan rehin edilmiş işçilerin statüsüne indirecektir.

Bu bakımdan, sözde “ilericiler” ile İtalyan faşistleri ve Alman Nazilerinin niyetleri arasında kayda değer bir fark yoktur. Faşistler ve Naziler, anti-faşist ilkelerini göz alıcı bir şekilde reklâm eden hükümetler ve partilerle karşılaştırıldığında, bütün iktisadî faaliyetleriyle ilgili geniş kapsamlı bir sıkı disiplin altına almaya girişme konusunda daha az istekli değildiler. Ve Arjantin’deki Bay Peron, yeni sistemin (*New Deal* [ABD’de 1930’lu yıllarda işsizlere iş bulmayı, toplumsal ve iktisadî durumu düzeltmeyi amaçlayan hükümet politikasının, ç.n.]) ve Başkan Truman’ın iç politikasının (*Fair Deal*) bir kopyası olan bir plânı hayata geçirmeye uğraşmaktadır; ve -vaktinde durdurulmazsa- bahsedilen teşebbüsler gibi tam bir sosyalizme sebep olacaktır.

Bizim çağımızın büyük ideolojik çatışması, çeşitli totaliter hareketler arasındaki karşılıklı rekabetlerle karıştırılmamalıdır. Asıl mesele, totaliter aygıtı kimin

çalıştırması gerektiği meselesi değil; sosyalizmin, piyasa ekonomisinin yerini almasının gerekli olup olmadığı meselesidir.

Benim kitabımın ilgilendiği mesele budur.

Dünya şartları, benim çalışmamın ilk baskısından sonra hatırı sayılır ölçüde değişmiştir. Ama bütün bu yıkıcı savaşlar ve devrimler, menfur kitlesel cinayetler ve dehşet verici felâketler, asıl meseleyi –totaliter barbarlığın yükselen dalgasına karşı özgürlük, zenginlik ve medeniyet âşıklarının her şeyi göze alan mücadelesini- değiştirmemiştir.

Sonsözde⁸, son on yılların olaylarının en önemli yönleriyle ilgileniyorum. Sözümlü ettiğimiz bütün sorunların daha detaylı bir çalışması, benim, Yale Üniversitesi Yayınları tarafından basılan üç kitabımda bulunabilir. Bu kitaplar şunlardır:

Kadir-i Mutlak Devlet: Totaliter Devlet ile Topyekûn Savaşın Yükselişi;⁹

Bürokrasi;¹⁰

İnsan Eylemi: İktisat Üzerine Bir İnceleme.¹¹

Ludwig von Mises | New York, Temmuz 1950

İngilizce'ye Çevirenin Notu

Aşağıdaki çalışma, yazarın -orijinali 1922 yılında basılmış- *Die Gemeinwirtschaft* başlıklı -1932 yılında yayımlanan- ikinci Alman baskısından tercüme edilmiştir. Her aşamasında yardımını esirgemeyen yazar (Mises) metne, özellikle iktisadî hesaplama ve işsizlik sorunu hakkında -Almanca baskısında bulunmayan- bazı ilâveler yapmıştır. Ayrıca, İngilizce okuyucuların beklentilerini karşılamak için, Almanca baskısında kullanılan terminolojide bazı değişikliklere gidilmiştir.

J. Kahane

8 “Sonsöz”, “Plânlı Kaos” başlığını taşımaktadır. Bu bölümün tercümesi, elinizdeki metinde yer almamaktadır, ç.n.

9 *Kadir-i Mutlak Devlet: Totaliter Devlet ve Topyekûn Savaşın Yükselişi*, (çev.) Yusuf Şahin, Ankara: Liberte Yayınları, 2010.

10 *Bürokrasi*, (çev.) Yıldırım Arslan, Ankara: Liberte Yayınları, 1999.

11 *İnsan Eylemi: İktisat Üzerine Bir İnceleme*, çev İsmail Aktar, Ankara: Liberte Yayınları, 2008.

Almanca İkinci Baskıya Önsöz

1 9. YÜZYILIN ORTASINDAN ÖNCE -ÜRETİM ARAÇLARININ SOSYALLEŞTİRİLMESİ veya onun dengi bir sosyal veya, daha açıkçası, devlet organı tarafından ürünün tamamının merkezileştirilmiş bir şekilde kontrolü şeklinde anlaşılabilir- sosyalist fikrin herhangi bir açık kavramsallaştırılmasının mevcut olup olmadığı bir tartışma konusudur. Cevap, esas itibarıyla, dünya çapında üretim araçlarının merkezileştirilmiş idaresini düşünülen bir sosyalist plândaki temel bir özellik olarak ele alıp almadığımızıza bağlıdır. Daha eski sosyalistler, küçük toprak parçalarının otarşisine “doğal” ve onların sınırlarının ötesinde mallara ilişkin herhangi bir mübadeleye hemencecik “yapay” ve zararlı olarak baktılar. Ancak İngiliz serbest ticaretçiler uluslararası işbölümünün avantajlarını ispatladıktan ve Cobden hareketiyle kendi fikirlerini popüler hale getirdikten sonra sosyalistler, köy ve kasaba sosyalizmine ilişkin fikirleri bir ulusal ve nihayet bir dünya sosyalizmine doğru genişletmeye başladılar. Ne var ki, bu konudan ayrı olarak, sosyalizmin temel kavramsallaştırılması, Marksizm’in “ütopik sosyalistler” olarak değerlendirdiği yazarlar tarafından 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde tam olarak belirgin hale getirilmişti. Bir toplumun sosyalist düzenine ilişkin şemalar, bu dönemde tartışıldı ama bu tartışma, onların lehine olmadı. Ütopycılar, iktisatçılar ile sosyologların eleştirilerine karşı koyabilecek sosyal yapıları plânlamada başarılı olmadılar. Onların şemalarındaki gedikleri tespit etmek, bu türden ilkeler üzerine inşa edilmiş bir toplumun verimlilik ve canlılıktan yoksun olmak zorunda olduğunu ve hakikaten beklentilere uygun olamayacağını ispatlamak, zor değildi. Bu yüzden, aşağı yukarı 19. yüzyılın ortalarında sosyalizm ideali ortadan kaybolmuş gibi gözüktü. Bilim, katı mantık kurallarıyla onun işe yaramaz olduğunu göstermişti; ve onun destekçileri, tek bir etkin karşı iddia geliştiremedi.

Bu noktada Marx ortaya çıktı. Marx, Hegelci diyalektik -keyfi hayal oyunları ve metafizik gevezeliklerle düşünceye hakim olmaya uğraşan kimseler tarafından kötüye kullanmaya müsait bir sistem- üzerinde üstat olduğu için, sosyalistlerin

kendilerini buldukları ikilemden kurtulmanın bir yolunu bulmada zorlanmadı. Bilim ve mantık, sosyalizme karşı olduğu için, bu türden tatsız eleştirilere karşı sosyalizmi savunmak için dayanak oluşturabilecek bir sistem tasarlamak zorunlu- luydu. Marksizm'in yapmaya çalıştığı şey buydu. Marksizm'in takip ettiği üç tane yol vardı: Birincisi, mantığın, bütün insanlık için ve bütün çağlar için evrensel olarak geçerli olduğunu inkâr etti. Düşünce, Marksizm'e göre, düşünürlerden mü- teşekkil bir sınıf tarafından belirleniyordu; üstelik, onların sınıf çıkarlarının "ide- olojik üstyapısı"ydı. Sosyalist fikri çürütmüş olan akıl yürütme türü, yani "burju- vazi" akıl yürütme tarzı, kapitalizm için bir savunma olarak "gösterildi". İkincisi, Marksizm, diyalektik gelişmenin bizleri zorunlu olarak sosyalizme götürdüğünü; bütün tarihin amacının ve hedefinin kamulaştırıcıların kamulaştırılması -inkârın inkârı- sayesinde üretim araçlarının sosyalleştirilmesi olduğunu ileri sürdü. Son olarak Marksizm, hiç kimsenin, -ütopik sosyalistlerin yaptıkları gibi- sosyalist vaat edilmiş toprakların inşası için belirli bir öneri ileri sürmesine izin verilmeme- si gerektiği kuralını getirdi. Sosyalizmin gelmesi muhakkak olduğundan; bilim, en iyisi, onun doğasını belirlemeye yönelik bütün çabalardan vazgececektir.

Tarihte hiçbir dönemde, Marksizm'in bu üç ilkesindekileri içeren kadar derhal ve tam bir kabul gören bir öğreti olmadı. Onun başarısının büyüklüğü ve devamlı- lığı, genellikle küçümsendi. Bunun sebebi; Marksist teriminin sırf, kendi fırkaları tarafından yorumlandığı gibi Marx ve Engels'in öğretilerini kelimesi kelimesine el üstünde tutmayı/yükseltmeyi ve bu türden öğretileri toplum hakkında bilinen her şeyin sağlam temeli ve nihai kaynağı ve siyasal işlerde/tutumlarda en yük- sek standardı kurma/belirleme olarak değerlendirmeyi vaat eden sözde Marksist partilerin biri veya diğerinin resmî üyeleri için kullanma alışkanlığıdır. Ama, eğer temel Marksist ilkeleri -sınıfın düşüncüyü belirlediğini, sosyalizmin kaçınılmaz olduğunu ve sosyalist topluluğun varlığını ve çalışmasını araştırmanın bilimsel olmadığını- kabul etmiş olan herkesi Marksist terimi altında ele alırsak; Ren Neh- rinin doğusundaki Avrupa'da ve Marksist olmayan çok az sayıda kişi, ve hatta Batı Avrupa'da ve ABD'de Marksizm'in karşıtlarından ziyade destekçilerini, bulacağız. Bir mezhebe intisap etmiş Hıristiyanlar, Marksistlerin materyalizmine, monarşi taraftarları cumhuriyetçiliğine, milliyetçiler enternasyonallığına saldırdılar; ne var ki, bizzat onlar, sırası gelince, Hıristiyan sosyalistler, devlet sosyalistleri, milli- yetçi/nasyonal sosyalistler olarak bilinmeyi istediler. Onlar, kendilerinde için- de yer aldığı sosyalizm türünün -kendisiyle birlikte mutluluk ve memnuniyeti de getirecek- tek doğru olduğunu ileri sürdüler. Diğerlerinin sosyalizmi, onlara göre, onların gerçek/sahici sınıf temeline sahip değildir. Aynı zamanda onlar, titizlikle, geleceğin sosyalist ekonomisinin kurumları hakkında herhangi bir araştırmaya ilişkin Marx'ın yasaklamasına riayet ederler ve halihazırdaki iktisadî sistemin işle- yişini bizleri tarihî sürecin değiştirilemez talebiyle uyumlu bir şekilde sosyalizme

doğru götüren bir gelişme olarak yorumlamaya titizlikle çalışmaktadırlar. Tabiatıyla sadece Marksistler değil aynı zamanda gönüldeşlikle kendilerini anti-Marksist olarak deklare edenlerin pek çoğu da, tamamen Marksist çizgi doğrultusunda düşünürler ve Marx'ın keyfi, teyit edilmemiş ve kolayca reddedilebilir dogmalarını kabul etmiştir. İktidara gelirlerse/iktidara geldikleri zaman onlar, tamamıyla sosyalist bir ruh hali içinde hükümet eder ve çalışırlar.

Marksizm'in olağanüstü başarısının sebebi, ta ezelden beri insan ruhunun derinliklerine kök salmış öç/intikam duygusunun ve hayalinin gerçekleşmesini tekli eden gelecektir. Marksizm, mutluluk ve sevinç dolu kalplerin arzuladığı yeri, yeryüzünde bir cenneti ve -hayat oyununda kaybedenler için hâlâ kulağa hoş gelen- ahaliden (*multitude*) daha güçlü ve daha güzel olanların küçük düşürülmesini vaat eder. Bu türden intikam rüyalarının saçmalığını gösterebilen mantık ve akıl yürütme, bir kenara itilmelidir. Bu yüzden Marksizm, akılcılık tarafından tesis edilen hayat ve eylem üzerine bilimsel düşüncenin hâkimiyetine yönelik bütün saldırıların en radikalidir. Marksizm, mantığa karşıdır, bilime karşıdır, bizzat düşünce faaliyetine karşıdır -onun en göze batan ilkesi, düşünceyi ve, hassaten sosyalist ekonominin kurumlarına ve çalışmasına tatbik edildiğinde, araştırmayı yasaklamaktır. Marksizm'in ayırt edici özelliği şudur: O, bilimsel sosyalizm etiketini kabul etmeli ve bu yüzden, sosyalist ekonominin inşasına yönelik bir bilimsel katkı sağlasın diye kendi mücadelesinde kullanmak için -hayat ve eylem üzerine uygulanması durumunda sağlayacağı tartışmasız başarıdan dolayı- bilim sayesinde elde edilen prestiji elde etmelidir. Bolşevikler, ısrarlı bir şekilde bize, dinin insanlar için bir afyon olduğunu söylerler. Marksizm, hakikaten, düşünme faaliyetine girişecekler için bir afyondur ve bundan dolayı da ondan vazgeçilmelidir.

Hatırı sayılır ölçüde gözden geçirilmiş olan kitabımın bu yeni baskısında bilimsel çizgiler doğrultusunda sosyalist toplumun inşasına ilişkin meseleleri inceleyerek neredeyse evrensel olarak geçerli Marksist yasaklamaya sosyolojik ve iktisadî teori yardımıyla meydan okumaya cesaret ettim. Çalışmaları bu alanda -benimki de dahil- bütün çalışmalar için bir yol açmış olan inanları şükranla hatırlarken; bu meselelere bilimsel yaklaşım üzerine getirilen Marksist yasaklamayı kırmış olmak mevkiinde bulunmak, yine de beni memnun etmektedir. Bu kitabın ilk baskısından buyana daha önceden göz ardı edilmiş meseleler bilimsel inceleme konusu haline gelmiştir. Sosyalizm ve kapitalizm tartışması, yeni bir zemine oturtulmuştur. Daha önceden, sosyalizmin beraberinde getireceği lütuflar hakkında birkaç belirsiz yorum yapmaktan zevk alanlar, şimdilerde sosyalist toplumun tabiatını çalışmaya zorlanmaktadır. Meseleler tanımlanmıştır ve artık göz ardı edilemez.

Tahmin edilebileceği gibi; en radikalleri Bolşeviklerden Batı medeniyetinin “kaktıksız/saf/entelektüel sosyalistleri (*Edelsozialisten*)”ne kadar her türden sosyalist, benim akıl yürütmelerimi ve ulaştığım neticeleri reddetmeye çalışmış ama başarılı olamamıştır. Üstelik bu kimseler, henüz ileri sürmediğim veya kanıtlamadığım bir iddia bile ileri sürememişlerdir. Bugün, sosyalizmin temel meselelerine ilişkin bilimsel tartışma, bu kitabın araştırmalarının doğrultusunu takip etmektedir.

Özellikle sosyalist bir toplulukta iktisadî hesaplamının mümkün olmayacağını göstermek için ileri sürdüğüm iddialar geniş kesimlerin dikkatini çekmiştir. Benim kitabımın ilk baskısından iki yıl önce araştırmamın bu bölümünü -neredeyse ilk baskıdaki haliyle- *Archiv für Sozialwissenschaft* (Cilt: XLVII, Sayı: 1)'ta yayımlamıştım. Daha önce nadiren temas edilmiş bu mesele, Almanca konuşan ülkelerde ve dışarıda çok geçmeden canlı bir tartışmayı başlattı. Gerçekten, bu tartışmanın şimdilerde kapandığı ve bugün benim iddialarıma yönelik neredeyse hiçbir muhalefetin bulunmadığı söylenebilir.

İlk baskıdan çok kısa bir süre sonra -Gustave Schmoller'den sonra kürsü sosyalistlerinin (*Kathedersozialisten*) başı- Heinrich Herkner, bütün esaslarıyla benim sosyalizm eleştirimi destekleyen bir deneme yayımladı.¹² Onun yorumları, Alman sosyalistleri ve onların okuyucu kitleleri arasında tam bir fırtına yarattı. Bu yüzden, Ruhr'daki yıkıcı mücadelenin ve oldukça yüksek enflasyonun ortasında hızla “sosyal reform politikası” krizi olarak bilinir hâle gelen bir tartışma başladı. Bu tartışmanın sonucu hakikaten eksikti. -Ateşli bir sosyalistin dikkat kesilmiş olduğu- sosyalist düşüncenin “sterillliği”, bu durumda özellikle belirgindi.¹³ Sosyalizm meseleleriyle ilgili önyargısız bilimsel bir incelemeden elde edilebilecek güzel sonuçlar, Pohle, Adolf Weber, Röpke, Halm, Sulzbach, Brutzkus, Robbins, Hutt, Withers, Benn ve diğerlerinin hayranlık uyandırıcı çalışmalarına bakılarak görülebilir.

Ne var ki, sosyalizm meselelerine yönelik bilimsel inceleme yeterli değildir. Şu anda bu türden meselelere ilişkin önyargısız bir araştırmanın önünde bir engel oluşturan önyargı duvarını da kırmalıyız. Sosyalist önlemlere adanan herhangi biri, faziletin, asaletin ve ahlâkın arkadaşı, zorunlu reformların tarafsız öncüsü, kısacası, kendi insanlarına ve bütün insanlığa bencil olmayan duygularla hizmet eden bir insan, her şeyden öte, gayretle ve cesaretle hakikat peşinde koşan kimse olarak görülmektedir. Öte yandan, bir kimseye bilimsel akıl yürütme standartlarıyla sosyalizmi ölçmeye fırsat verin; bu kimse, derhal kötülük ilkesinin

¹² Herkner, “Sozialpolitische Wandlungen in der wissenschaftlichen Nationalökonomie” (*Der Arbeitgeber*, 13 Ocak, s. 35).

¹³ Cassau, *Die sozialistische Ideenwelt vor und nach dem Kriege* (“Die Wirtschaftswissenschaft nach dem Kriege” içinde, Festgabe für Lujo Brentano zum 80. Geburtstag München 1925, I Bd., s. 149 vd.).

şampiyonu, bir sınıfın egoistçe çıkarlarına hizmet eden bir çıkarıcı, toplumun refahına yönelik bir tehdit, toplum düzenine aykırı çok cahil biri haline gelir. Bu düşünme biçiminin en önemli yanı onun meseleye, aslında ancak bilimsel bir incelemeyle karar verilebilecek bir mesele olarak değil de -tabiatıyla, sosyalizmin iyi, kapitalizmin kötü olarak telâkki edilmesi anlamında- önceden kesinleştirilmiş bir biçimde sosyalizm mi, kapitalizm mi kamusal refaha daha iyi hizmet sunacağı bir mesele olarak bakmaktadır. İktisadî incelemelerin neticeleri iddialarla değil de 1872'deki Eisenach Kongresi araştırmasında bulunan ve sosyalistler ile devletçilerin genellikle mahrum oldukları "ahlâkî merhamet"le karşılaşılır; zira bu kimseler, bilimin onların öğretilerine getirdiği eleştirilere herhangi bir cevap bulamazlar.

Klâsik siyasal ekonomiye dayalı daha eski liberalizm, ücretle geçinenlerin tamamının maddî durumlarının ancak sürekli olarak bir sermaye artışıyla yükseltilebileceğini; bunu da ancak üretim araçlarında özel mülkiyete dayalı kapitalist bir toplumun garanti edebileceğini ileri sürdü. Modern sübjektif iktisat, kendi ücret teorisiyle birlikte bu bakış açısının temelini güçlendirmiş ve teyit etmiştir. Burada modern liberalizm, daha eski okulla tamamen aynı fikirdedir. Buna karşılık sosyalizm, üretim araçlarının sosyalleştirilmesinin herkese refah getirecek bir sistem olduğuna inanır. Birbirleriyle çatışan bu bakış açıları, makul bilimin ışığında incelenmelidir: Dürüst öfke ve yakınmalar bizleri hiçbir yere götürmez.

Sosyalizmin bugün pek çok kimse, belki de ona adananların pek çoğu için bir inanç meselesi olduğu doğrudur. Ama bilimsel eleştiri, yanlış inançları zayıflatmaktan daha asil bir amaca sahip değildir.

Sosyalist ideali bu türden eleştirilerin ezici etkisinden korumak için "sosyalizm" kavramının kabul gören/görmüş tanımını geliştirmeye yönelik çabalar sarf edilmiştir. Üretim araçlarının sosyalleştirildiği bir toplumu inşa etmeyi amaçlayan bir politika olarak sosyalizme ilişkin benim tamımım, bilim adamlarının bu konu üzerinde yazmış olduklarıyla tamamen aynıdır. Bir kimsenin, bu veya başka bir şeyin geçmiş yüzyıl yıl boyunca sosyalizm için ayakta durmuş olan şey olduğunu görmemek için tarihsel olarak kör olmak gerektiğini ve bu anlamda, büyük sosyalist hareketin sosyalist olduğunu ve olmaya devam ettiğini kabul ediyorum. Ama onun ifade edilişi üzerine niçin kavga edilmektedir? Herhangi bir kimse, üretim araçlarında özel mülkiyeti muhafaza eden sosyal bir ideali sosyalist olarak değerlendirmek isterse; niçin olmasın, bırakın değerlendirsin! Bir insan kediye köpek, güneşi de ay olarak görmek isteyebilir; eğer böyle istiyorsa, bırakın bu şekilde görsün! Ama herkesin anladığı bildik terminolojinin bu şekilde tersyüz edilmesi hiç hoş değildir ve sadece yanlış anlamalara sebep olur. Bizim burada karşı karşıya kaldığımız mesele, üretim araçlarındaki mülkiyetin sosyalleştirilmesi, yani

bugün bir yüzyıldır sürdürülen dünya çapında ve çok keskin bir mücadele üzerine önemli bir meseledir, bizim çağımızın her şeyden önemli meselesidir.

Bir kimse; sosyalizm kavramının, üretim araçlarının sosyalleştirilmesinin yanı sıra, sosyalist olduğumuz zaman belirli özel saiklerle tahrik edildiğimizi veya ikinci bir amacın -belki onunla ilgili tamamen dinî bir kavramın- var olduğunu söyleyerek, başka şeyleri de içerdiğini ileri sürerek sosyalizme ilişkin bu tanımlamayı göz ardı edebilir. Sosyalizmin destekçileri; tek parlak adlandırmanın, “ulvî” saikler için üretim araçlarının sosyalleştirilmesini arzulayan adlandırma olduğunu kabul ederler. Sosyalizmin muhalifleri kabul edilen diğerleri; sırf “bayağı” saiklerden kaynaklanan üretim araçlarının millileştirilmesi de sosyalizm olarak değerlendirilmek zorunda olduğundan sosyalizme sahip olacaklardır. Dindar sosyalistler, gerçek sosyalizmin dinle bağlantılı olduğunu; ateist sosyalistler, özel mülkiyetle birlikte Tanrının da ortadan kaldırılması gerektiğini söylerler. Ama sosyalist bir toplumun nasıl işlev görebileceği meselesi, onun taraftarlarının Tanrıya tapınmayı önerip önermedikleri ve bayağı saiklerle hareket edip etmedikleri meselesinden tamamen farklıdır. Kendi bakış açısından bakıldığında Bay X, [kendisini] yüce veya bayağı olarak niteleyebilir. Büyük sosyalist hareketin her bir grubu, kendisini tek doğru grup olarak değerlendirmekte ve diğerlerine sapkın muamelesi yapmakta ve tabiatıyla kendi özel ideali ile diğer grupların idealleri arasındaki ayrıma vurgu yapmaya çalışmaktadır. Benim çalışmalarım esnasında bu taleplerle ilgili söylenmesi gereken her şeyi ortaya koymuş olduğumu iddia etmeye cesaret ediyorum.

Onların demokrasi ve diktatörlük amaçlarına sahip olabildikleri [bu] tutum, açıkçası, belirli/özgün sosyalist eğilimlerin ayırt edici yanlarına ilişkin yaptığımız vurgulamada önemli bir rol oynamaktadır. Burada, bu kitabın çeşitli bölümlerindeki (Üçüncü, On Beşinci ve Otuz Birinci Bölümler) bu konu üzerine söylemiş olduklarıma bir şey ilave edecek değilim. Burada, diktatörlük yandaşlarının kurmak istedikleri plânlı ekonominin, kesinlikle sözde sosyal demokratların propagandasını yaptıkları sosyalizm kadar sosyalist olduğunu belirtmekle yetinelim.

Kapitalist toplum, bizim iktisadî demokrasi diye adlandırmamız gereken şeyin hayata geçirilmesidir İktisadî demokrasi terimi, -inancıma göre, Lord Passfield ve Bayan Webb’in terminolojisi kanalıyla- kullanıma sokulmuş ve sırf, -bizzat tüketicilerin değil de- üreticiler olarak işçilerin neyin, nasıl üretilmesi gerektiğine karar vereceği bir sistem için kullanılmıştır. İşlerin bu tarzda yapılması, örneğin, kesinlikle bizim tanımlamaya alıştığımız şeyin tam tersine bütün halkın değil de hükümet memurlarının, devletin nasıl yönetilmesi gerektiğine karar verdikleri -kesinlikle bizim tanımlamaya alıştığımız şeyin tersi- siyasal bir anayasa kadar az demokratik olacaktır. Kapitalist bir toplumu bir tüketiciler demokrasisi olarak

adlandırdığımızda, müteşebbislere ve sermayedarlara ait olan üretim araçlarını elden çıkarma/tasarruf etme gücünün ancak, her gün piyasada toplanan tüketicilerin oyları aracılığıyla elde edilebileceğini kastediyoruz. Bu oyuncağı değil de diğerini tercih eden her çocuk, oy pusulasını -en sonunda sınınin kaptanının kim olacağına karar veren- oy sandığına atar. Doğru; bu demokrasideki oylar eşit değildir; bazıları daha fazla oya sahiptir. Ama daha büyük bir gelire tasarruf etmeyi ima eden daha büyük oy verme gücü, ancak seçim testiyle elde edilebilir ve sürdürülebilir. -Her ne kadar kitlelerin tüketimleriyle karşılaştırıldığında zenginlerin tüketimlerinin hatırı sayılır ölçüde abartılması yönünde güçlü bir eğilim varsa da- zenginlerin tüketiminin bulunduğu kefenin yoksulların tüketiminin bulunduğu kefedenden daha ağır gelmesi, aslında bir “seçim sonucu”dur; zira kapitalist bir toplumda zenginlik, ancak tüketicilerin isteklerine uygun tepkiyle/karşılıkla elde edilebilir ve sürdürülebilir. Bu yüzden, başarılı iş adamlarının zenginliği her zaman bir tüketiciler plebisitinin bir sonucudur ve bir kez elde edildiğinde bu zenginlik, ancak, tüketicilere en yararlı şeyler için kullanılır ve bu sayede tüketiciler tarafından takdir edilirse muhafaza edilebilir. Ortalama insan, -bir seçmen olarak verdiği siyasî kararlarıyla karşılaştırıldığında- bir tüketici olarak verdiği kararlarında hem daha iyi bilgilendirilir hem de daha az zarar ayartılabilir. Serbest ticaret ile koruma, altın standardı ile enflasyon arasında bir karar vermek durumunda kalan, kararlarının ima ettiği şeylerin hepsini akıllarında tutamayanların seçmenler olduğu söylenir. Farklı biralar veya çikolata yapma arasında tercih yapmak zorunda olan alıcı, hakikaten daha kolay bir işle karşı karşıyadır.

Sosyalist hareket, ideal olarak inşa ettiği devlet için sürekli olarak yeni etiketleri yaymak için büyük çaba sarfetmektedir. Her eskimiş etiket, -hiçbir şeyin değişmediği, aksine her şeyin aynı kaldığı âşikâr hâle gelene dek- sosyalizmin çözülmesi imkânsız temel meselesinin nihai çözümüne ilişkin umutları yeşerten başkasıyla yer değiştirmektedir. En yeni slogan, “devlet kapitalizmi”dir. Bu sloganın, plânlı ekonomi ve devlet sosyalizmi olarak adlandırmaya alışmış olduğumuz şeyden başka bir şeyi içermediği, devlet kapitalizmi, plânlı ekonomi ve devlet sosyalizminin eşitlikçi sosyalizmin “klâsik” idealinden ancak esaslı olmayan meselelerde ayrıldıkları herkes tarafından fark edilmemektedir. Bu kitaptaki eleştiriler, ayırım gözetilmeksizin sosyalist topluluğun tasavvur edilebilir şekillerinin hepsine yöneltilmektedir.

Sadece, sosyalizmden esaslı bir şekilde farklılaşan sendikacılık özel olarak ele alınmayı hak etmektedir (On Altıncı Bölüm).

Bu yorumların, benim inceleme ve eleştirilerimin yalnızca Marksist sosyalizme uygulanmadığını üstünkörü bir okuma yapanları bile ikna edeceğini ümit ediyorum. Diğer taraftan, bütün sosyalist hareketler Marksizm tarafından güçlü bir

biçimde etkilendiğinden dolayı Marksist bakış açılarına sosyalizmin diğer türlerinden daha fazla yer ayırdım. Bu meseleler hakkında esas itibarıyla akılda tutulması gereken her şeyi gözden geçirmiş ve Marksist olmayan programların da ayırt edici özelliklerine ilişkin kapsamlı bir eleştiri yapmış olduğumu düşünüyorum.

Benim kitabım, siyasî bir polemik değil bilimsel bir incelemedir. Temel meseleleri tahlil ettim ve -mümkün olduğu ölçüde- günün bütün iktisadî ve siyasî mücadeleleri ile hükümetler ve partilerin siyasî uyarlamalarını/intibaklarını bir kenara bıraktım. Ve -inancıma göre- bu, son on yılların siyasetine -hepsinden de önemlisi geleceğın siyasetine- ilişkin bir anlayışın temelini atmanın en iyi yolunu ortaya koyacaktır. Ancak sosyalizmin fikirlerinin tam bir eleştirel çalışması, etrafımızda olup biten şeyi anlamamızı mümkün kılacaktır.

İyice araştırmadan temellerine kadar iktisadî sorunlar hakkında konuşma ve yazma alışkanlığı, insan toplumuyla ilgili hayatî sorunları kamusal tartışmaların dışında tutmuş ve siyaseti bizi doğrudan doğruya bütün medeniyetin yıkımına doğru götüren yollara yönlendirmiştir. Alman tarih okuluyla birlikte başlayan -ve bugün Amerikan kurumsalcılığında ifade bulan- iktisadî teorinin mahkûm edilişi, ehliyetli/ehil düşüncenin bu konular üzerindeki otoritesini ortadan kaldırmıştır. Bizim çağdaşlarımız; iktisat ve sosyoloji başlığı altında ortaya konan herhangi bir şeyin, ehliyetsiz eleştiriye karşısında meşru hedef olduğunu düşünür. Sendika görevlisi ve müteşebbisin, buldukları makamın erdemıyla siyasî ekonomin meselelerine tek başlarına karar vermeye ehil oldukları varsayılır. Bu düzenin “pratik/tecrübeli insanları”, hatta faaliyetleri herkesin bildiği üzere bizleri genellikle başarısızlığa ve iflasa götüren kimseler, her ne pahasına olursa olsun tahrip edilmesi gereken iktisatçılar kadar sahte bir prestijin keyfini sürerler. Bir uzlaşmaya götüren keskin ifadelerden kaçınma temayülüne asla izin verilmemelidir. Bu amatörlerin maskelerini çıkarmanın zamanıdır.

Bugünün pek çok iktisadî meselesinin her birinin çözümü, ancak iktisadî olguların karşılıklı bağımlılığını anlayanların yapabileceği bir düşünce sürecini gerektirir. Ancak şeylerin en temeline nüfuz eden teorik incelemeler herhangi bir gerçek pratik değere sahiptir. Detaylarda kaybolan bugünkü meseleler üzerine yazılan denemeler, yararsızdır; zira detaylarla çok fazla uğraşmakta ve genel ve esasa ilişkin meselelere tesadüfen değinmektedir.

Genellikle, sosyalizmle ilgili bütün bilimsel incelemenin yararsız olduğu; zira ancak, bilimsel düşünce silsilesini takip edebilen görelî olarak insanların küçük bir grubunun onu anlayabildiği söylenir. Kitleler için denilir ki; onlar, her zaman anlaşılmaz olarak kalacaklardır. Sosyalizmin sloganları kitlelere ayartıcı gelmekte ve insanlar aceleyle sosyalizmi arzulamaktadır; zira bu tutkunluklarıyla onlar, sosyalizmin kendilerine tam bir kurtuluşu getireceğini ve onların öç alma isteklerini

tatmin edeceğini ümit ederler. Ve bu yüzden onlar, Batı uluslarının inşa etmek için binlerce yıl uğraştığı medeniyetin kaçınılmaz bir şekilde çöküşünü beraberinde getirmeye yardım ederek, sosyalizm için çalışmaya devam edeceklerdir. Ve böylece bizler, kaçınılmaz olarak bir kaosa ve ızdıraba, barbarlık ve tahribin karanlığına sürüklenmek zorundayız.

Bu karamsar bakış açısını paylaşmıyorum. Bu yüzden bunlar olabilir ama bu yüzden bunların olması gerekmez. İnsanların büyük çoğunluğunun zor düşünce silsilesini takip edemedikleri ve okullaşmanın, karmaşık önermeleri anlamak için en basit önermeleri zor anlayanlara yardımcı olamayacağı doğrudur. Ama tam da kendilerini düşünmedikleri için kitleler, bizim eğitilmiş olarak adlandırdığımız insanların liderliğini takip etmektedir. Bunlar bir kez anlaşılırsa sorun çözümlüdür. Ama kitabımın birinci baskısında en son bölümün en sonunda söylemiş olduğum şeyleri burada tekrar etmek istemiyorum.

Görüşlerinin anlamsız ve saçma olduğunu mantıklı bir şekilde göstererek sosyalist fikrin heyecanlı destekçilerini ikna etmenin ne kadar anlamsız olduğunu pekâlâ biliyorum. Onların işitmek, görmek, bunların da ötesinde düşünmek istemediklerini ve hiçbir iddiaya açık olmadıklarını çok iyi biliyorum. Ama yeni nesiller açık gözlerle ve açık beyinlerle büyüyor. Ve onlar şeylere/nesnelere tarafsız, önyargısız bir bakış açısından bakacaklar. Onlar, önemseyecekler, inceleyecekler, düşünecekler ve tedbirle hareket edecekler. Bu kitap, onlar için yazıldı.

Neredeyse liberal olan iktisadî politikanın birkaç kuşağı, dünyanın zenginliğini hatırı sayılır ölçüde artırmıştır. Kapitalizm, kitleler arasındaki hayat standardını bizim atalarımızın hayal etmesi imkânsız bir seviyeye çıkarmıştır. Müdahalecilik ve sosyalizmi hayata geçirmeye yönelik çabalar, şimdilerde dünya iktisadî sisteminin temellerini dağıtmak için birkaç on yıldır uğraşmaktadır. Bizler, medeniyetimizi yutmak için tehdit eden bir uçurumun kenarında duruyoruz. Medenileşmiş insanlık sonsuza kadar yok mu olacak, yoksa felâket on birinci saatte yön mü değiştirecek. -Kendisiyle üretim araçlarında özel mülkiyetin kayıtsız şartsız tanınmasına dayalı bir toplumun inşa edilmesini kastettiğimiz- tek muhtemel kurtuluş yolu, gelecek on yıllarda eylemde bulunmaya yazgılı nesli ilgilendiren bir meseledir; zira buna karar verecek onların eylemlerinin arkasındaki fikirlerdir.

Ludwig von Mises | Viyana, Ocak 1932